

พ่อแม่คิดอย่างไรต่อเขยชาวต่างชาติ ? What the parents think about their foreign-son-in-law?

เศกสรรค์ ยวงวิชัย¹

¹ สาขาวิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
123 ถนนมิตรภาพ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40002 โทรศัพท์: 085 0031428 E-mail: sekyon@kku.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของพ่อแม่ที่มีต่อเขยชาวต่างชาติ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 153 ตัวอย่าง ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุเฉลี่ย 60 ปี มีอาชีพเกษตรกร บุตรสาวที่แต่งงานกับชาวต่างชาติมีอายุเฉลี่ย 32 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ส่วนมากเคยสมรสมาก่อน ส่วนเขยชาวต่างชาติมีอายุเฉลี่ย 45 ปี ส่วนมากเป็นชาวตะวันตกที่มาจากอังกฤษและเยอรมนี ทั้งสองพบกันที่พัทยา กรุงเทพมหานคร หลังจากแต่งงานจะเดินทางไปอยู่ต่างประเทศและกลับมาเยี่ยมบ้านทุกปี ระหว่างที่อยู่ที่ต่างประเทศจะโทรมาคุยกับที่บ้านเป็นประจำและได้ส่งเงินมาให้ทางบ้านทุก 3 เดือน เป็นจำนวนเงินประมาณ 15,000 บาท บางครั้งก็จะส่งเงินจำนวนมากมาให้ทางบ้าน ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่า บุตรสาวมีความสุขที่อยู่ต่างประเทศและรักลูกเขยชาวต่างชาติ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นและมีความพึงพอใจต่อความเป็นอยู่ปัจจุบันถึงแม้ว่าจะไม่มีเงินออมก็ตาม

คำสำคัญ: การแต่งงานข้ามวัฒนธรรม เขยชาวต่างชาติ

Abstract

The purpose of the research is to study the parent perspective of families who have a foreigner as a son-in-law. The study used a questionnaire given to 153 parents who live in rural areas of Kalasin province. The results of the study are: The average age of parents was 60 years old and their occupation was agriculture. Their education level was four years of primary school. The daughter's age averages 32 years, she had graduated from middle school and most of them (65%) had previously been married to a Thai husband. For the son in law, the average age was 45 years old and most of them were Westerners, especially English and German people. The couples met each other in Pattaya, Bangkok or Phuket. After marrying they moved abroad and return to visit their parents every year. They communicate with their parents every week and send an average of 15,000 Baht home every 3 months. The parents believe that their daughters do well abroad and they love their son-in-law. They are now financially secure although they do not have any savings.

Keywords: Cross-cultural Marriage, son in law

1. บทนำ

สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันขั้นพื้นฐานทางสังคมและการแต่งงานเป็นสิ่งสำคัญของการสร้างครอบครัวของทุกสังคมในโลก อย่างไรก็ตาม แต่ละสังคมมีรูปแบบ กฎเกณฑ์เกี่ยวกับการแต่งงานที่แตกต่างกันออกไป บางสังคมอาจจะมีการกำหนดให้สมาชิกในสังคมแต่งงานกับใครหรือมีคู่สมรสได้กี่คน

ในอดีตการแต่งงานระหว่างผู้หญิงไทยกับชาวต่างชาติตะวันตกมีมา ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา จนกระทั่งมีการตราเป็นกฎหมายหญิงไทยอยู่กินกันฉันผัวเมียกับชาวต่างชาติ ต่างศาสนา หากผู้ใดฝ่าฝืน อาจมีโทษสูงสุดถึงขั้น ฟันคอริบเรื้อน [1] ในช่วงสงครามเวียดนาม มีหญิงไทยจำนวนไม่น้อยที่สมัครใจที่จะอยู่กินกับทหารอเมริกัน [2]

จนกระทั่งปัจจุบัน มีการแต่งงานระหว่างผู้หญิงไทยกับชาวตะวันตกมากขึ้นและมีการศึกษาเรื่อง ผู้หญิงไทยแต่งงานกับชาวต่างชาติในแง่มุมต่างๆ ดังผลการศึกษาของศิริรัตน์ แอดสกุล ศึกษาเรื่อง การแต่งงานข้ามวัฒนธรรมของหญิงชนบทในเขตจังหวัดอุดรธานี บัวพันธ์ พรหมพักพิงและคณะ ศึกษาเรื่อง การแต่งงานข้ามวัฒนธรรมของผู้หญิงในชนบทอีสาน [3] สมประสงค์ เสนารัตน์ และสุนันท์ สipayศึกษาเรื่อง วิถีชีวิตของผู้หญิงชนบทอีสานที่แต่งงานกับชาวต่างชาติ: ศึกษากรณีอำเภอพิมาย [4] ตลอดจนการศึกษาของ Piper Nicola and Mina Roces ที่ตั้งคำถามในการศึกษาว่า Wife or Worker? Asian women and migration [5] ผลการศึกษาได้ทำให้เกิดการวิพากษ์ วิเคราะห์ถึงการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมกันอย่างมากมายในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา แต่การศึกษาในแง่ความคิดเห็นความรู้สึกของพ่อแม่ที่มีต่อลูกเขยชาวต่างชาติ นั้น มีการศึกษาไม่มากนัก ผู้วิจัยจึงได้นำมาเป็นประเด็นของการศึกษาในครั้งนี้

2. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาความคิดเห็นของพ่อแม่ที่มีต่อเขยชาวต่างชาติ

3. วิธีการดำเนินงาน

งานวิจัยนี้ ได้ข้อมูลจากพ่อแม่ที่มีลูกสาวแต่งงานกับชาวต่างชาติทั้งหมด 153 ครอบครัว จากจำนวน 32 หมู่บ้านของ 3 อำเภอ จังหวัดกาฬสินธุ์ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษา โดยมีนักวิจัยภาคสนามเป็นผู้สอบถามและจัดบันทึก ใช้ SPSS ช่วยในการประมวลผล

4. ผลการศึกษา

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นหญิง (57 %) ที่มีอายุน้อยที่สุดคือ 41 ปี อายุมากที่สุด 87 ปี มีอายุเฉลี่ย 60 ปี ส่วนมากจบการศึกษาระดับประถมศึกษาที่ 4 (81%) มีอาชีพเป็นเกษตรกร 57 % ส่วนมากมีลูกสาวที่แต่งงานกับชาวต่างชาติจำนวน 1 คน มี 2

ตารางที่ 1: ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้เรียนหนังสือ	11	7
จบระดับประถมศึกษาปีที่ 4	125	81
จบระดับประถมศึกษาปีที่ 6	9	6
จบระดับมัธยมต้น	0	0
จบระดับมัธยมปลาย	4	3
จบระดับปริญญาตรี	4	3
รวม	153	100

ตารางที่ 2: จำนวนบุตรสาวที่แต่งงานกับชาวต่างชาติ

จำนวนบุตรสาวที่แต่งงาน	จำนวน	ร้อยละ
1 คน	124	82
2 คน	25	16
3 คน	2	1
4 คน	2	1
รวม	153	100

ตารางที่ 3: ลำดับของบุตรที่แต่งงานกับชาวต่างชาติ

ลำดับของบุตรที่แต่งงาน	จำนวน	ร้อยละ
บุตรที่ 1 ที่แต่งงาน	44	29
บุตรที่ 2 ที่แต่งงาน	38	24
บุตรที่ 3 ที่แต่งงาน	28	19
บุตรที่ 4 ที่แต่งงาน	13	8
บุตรที่ 5 ที่แต่งงาน	11	7
บุตรที่ 6 ที่แต่งงาน	8	5
บุตรที่ 7 ที่แต่งงาน	3	2
บุตรที่ 8 ที่แต่งงาน	7	5
บุตรที่ 9 ที่แต่งงาน	1	1
รวม	153	100

ครอบครัวที่มีลูก 3 คน และ 4 คน ที่แต่งงานกับชาวต่างชาติ ลูกที่แต่งงานกับชาวต่างชาติจะเป็นบุตรคนแรก มีบางครอบครัวที่มีบุตรเป็นคนที่ 4 ถึง 9 ที่แต่งงานกับชาวต่างชาติ

ข้อมูลของบุตรสาวที่แต่งงานกับชาวต่างชาติ

ผู้หญิงที่แต่งงานกับชาวต่างชาติมีอายุเฉลี่ย 32 ปี ที่มีอายุน้อยที่สุดคือ 20 ปี และมีอายุมากที่สุด 59 ปี ส่วนมากมีอาชีพรับจ้าง จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (54 %) มีที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีถึง 8 % ส่วนมากเคยสมรสมาก่อนกับสามีคนไทยที่มีภูมิลำเนาอยู่ที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและมีบุตรด้วยกันจำนวน 1 คน ทั้งคู่ได้อยู่ร่วมกันเป็นเวลา 1-2 ปี มีถึง 8 % ที่ได้อยู่กันมานานกว่า 10 ปี จึงได้หย่าจากกันเพราะสามีไม่รับผิดชอบ ไม่ทำงาน ไม่เข้าใจกันและบ้างก็มีภรรยาใหม่ ส่วนบุตรที่มีจะฝากให้ตาและยายเป็นผู้ดูแล มีเพียง 13 % เท่านั้นที่แม่พาไปอยู่ที่ต่างประเทศด้วย

ตารางที่ 4: ระดับการศึกษาของบุตรสาว

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ระดับประถมศึกษาปีที่ 6	83	54
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	42	28

ระดับอาชีวศึกษา	15	10
ระดับปริญญาตรี	13	8
รวม	153	100

ตารางที่ 5: เหตุผลของการหย่าจากสามีคนไทย

เหตุผลของการหย่า	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เคยแต่งงาน	54	35
ไม่ทำงาน	34	23
ไม่เข้าใจกัน	31	20
เสียชีวิต	10	7
มีภรรยาใหม่	8	5
ดื่มแต่เหล้า	8	5
ไม่ทราบสาเหตุ	8	5
รวม	153	100

ข้อมูลของเขยชาวต่างชาติ

เขยชาวต่างชาติมีอายุเฉลี่ย 45 ปี ผู้ที่มีอายุน้อยที่สุด 25 ปี และที่มีอายุสูงสุดถึง 70 ปี ส่วนมากมีอายุอยู่ระหว่าง 40-50 ปี มีถึง 46 % ส่วนระดับการศึกษานั้น ผู้ตอบแบบสอบถาม ไม่มีผู้ใดทราบว่า เขยชาวต่างชาติมีการศึกษาระดับใดบ้าง ทราบแต่ว่า ส่วนมากมีอาชีพรับจ้าง (28 %) วิศวกร ทำงานส่วนตัว รวมทั้งมีผู้ที่เกษียณอายุถึง 28 % ผู้ตอบแบบสอบถามไม่ทราบว่าเขยชาวต่างชาติอาศัยอยู่ที่เมืองใด แต่รู้ว่า มาจากประเทศใดเท่านั้น เขยชาวต่างชาติส่วนมากเป็นชาวตะวันตกที่มาจากประเทศในยุโรป ที่มากคือมาจากประเทศอังกฤษและเยอรมนี มีถึง 20 และ 16 % ตามลำดับ รองลงมาได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา นอร์เวย์ ออสเตรเลีย สวีเดน และฝรั่งเศส ส่วนมากไม่เคยแต่งงานมาก่อน (62 %) ผู้ที่เคยแต่งงานมาก่อน มีบุตร 1-2 คน มีบางคนที่มีบุตร 4-5 คน ทั้งคู่พบกันที่พม่า (30 %) กรุงเทพฯ (25 %) หรือที่ภูเก็ต (15 %) มีบางคนที่พบกันที่ต่างประเทศ (11 %) ส่วนมากรู้จักกัน ณ ที่ทำงาน มีจำนวน 29 % ที่รู้จักกันเพราะญาติหรือเพื่อนเป็นคนแนะนำ ในการแต่งงาน ลูกสาวเป็นผู้ตัดสินใจว่า จะแต่งงานกับชายคนนี้และมีเพียง 34 % เท่านั้น ที่ให้สินสอด ส่วนมากแต่งงานกันมาแล้วเฉลี่ยถึง 6 ปี มีถึง 20 % ที่อยู่ด้วยกันมานานกว่า 10 ปี คู่สมรสกลุ่มแรกที่อยู่พม่าไปอยู่ต่างประเทศ เริ่มก่อนปี พ.ศ. 2534 เป็นต้นมา ช่วงที่

ตารางที่ 6: สัญชาติของเขยชาวต่างชาติ

สัญชาติของเขยชาวต่างชาติ	จำนวน	ร้อยละ
อังกฤษ	31	20
เยอรมนี	26	16
สหรัฐอเมริกา	17	11
นอร์เวย์	10	7
ออสเตรเลีย	9	6
สวีเดน	8	5
ฝรั่งเศส	8	5
สวิตเซอร์แลนด์	6	4
เดนมาร์ก	4	3
นิวซีแลนด์	3	3
เนเธอร์แลนด์	5	3
ประเทศอื่นๆ	26	17

รวม	153	100
-----	-----	-----

ตารางที่ 7: ช่วงเวลาที่เดินทางไปต่างประเทศ

ระหว่างปี พ.ศ.	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ทราบข้อมูล	18	12
ก่อนปี 2534	2	1
2535-2539	16	10
2540-2544	18	12
2545-2549	79	52
2550-2553	20	13
รวม	153	100

ตารางที่ 8: เคยแต่งงานมาก่อนหรือไม่ (คิดเป็นร้อยละ)

เคยแต่งงานมาก่อน	หญิงไทย	ชายชาวต่างชาติ
เคย	65	38
ไม่เคย	35	62
รวม	100	100

มีการอพยพไปอยู่ต่างประเทศมากคือ ช่วงปี พ.ศ. 2545-2549 มีถึง 52 % คู่สมรสจะมีบุตรด้วยกัน (43 %) ส่วนมากมีบุตรเพียง 1 คน บางคนมีบุตรถึง 3 คน ทั้งคู่จะเดินทางกลับมาประเทศไทย โดยไม่ได้กำหนดวันเวลาที่แน่นอน มีบางคนกลับมาระหว่างเดือนตุลาคมถึง กุมภาพันธ์ เพื่อมาเยี่ยมพ่อแม่ ญาติ พี่น้อง รวมทั้งการมาพักผ่อนท่องเที่ยวด้วย มีบางคนกลับมาเพื่อร่วมงานบุญต่างๆ อย่างไรก็ตาม มีถึง 8 % ที่ไม่ได้กลับมาเยี่ยมบ้านเลย

ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และลูก

พ่อแม่และลูกสาวมีติดต่อทางโทรศัพท์พูดคุยกันประจำ บางครอบครัวจะโทรมาหาทุกวัน แต่ส่วนมากจะโทรมาอาทิตย์ละครั้ง (60 %) มีเพียงบางครอบครัวเท่านั้น ที่ไม่ค่อยมีการติดต่อกัน มีการสอบถามถึงเรื่องทั่วไป รวมทั้งความเป็นอยู่ของพ่อแม่ ญาติพี่น้อง บางครั้งจะพูดคุยกันเรื่องเงินด้วย ทางลูกสาวจะส่งเงินมาให้ มีเพียง 11 % เท่านั้นที่ไม่ได้ส่งเงินมาให้ การส่งเงินมาส่วนมากจะส่งทุก 3 เดือนต่อครั้ง (46 %) มีบางครอบครัวที่ส่งเงินมาทุกเดือน เงินที่ส่งมา ส่วนมากจะส่งเงินมาไม่เกิน 15,000 บาท (57 %) บางครั้ง เมื่อที่บ้านมีความจำเป็นต้องใช้เงิน ลูกสาวก็จะส่งเงินมาให้เป็นจำนวนมากถึง 250,000 – 500,000 บาท มีบาง

ตารางที่ 9: การใช้จ่ายเงินที่ได้รับจากลูกสาว

การใช้จ่ายเงิน	จำนวน	ร้อยละ
สร้าง ซ่อมแซมบ้าน	42	27
ซื้อที่ดินเพื่อการเกษตร	20	14
ใช้จ่ายทั่วไป	13	8
ลงทุนทำการค้า	10	7
ใช้จ่ายหนี้	7	5
ลงทุนด้านการเกษตร	6	4
ทำบุญ	1	0
อื่นๆ	39	24
ไม่ได้ส่งเงินมา	16	11
รวม	153	100

ครอบครัวที่ไม่เคยได้รับเงินจำนวนมากจากลูกสาว เงินที่ได้ก็จะนำไปซื้อที่ดินเพื่อการเกษตร ซ่อมแซมบ้าน เพื่อใช้จ่ายทั่วไปหรือลงทุนทางการค้า ตลอดจนการใช้หนี้สิน ผู้ตอบแบบสอบถามกล่าวว่า บุตรสาวที่แต่งงานกับชาวต่างชาติให้การสนับสนุนทางด้านเงินมากที่สุดและส่วนมากมีความพึงพอใจกับการสนับสนุนทางการเงินของบุตรสาว (76 %) ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ความช่วยเหลือทางการเงิน ให้กู้ยืมเงินแก่ญาติ พี่น้อง รวมทั้งเพื่อนบ้านด้วย ชาวบ้านในหมู่บ้านมีถึง 86 % มีความรู้สึกที่ดีต่อชนชาวต่างชาติ

ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความเห็นว่า มีความสุขที่มีชนชาวต่างชาติ (54 %) แม้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 82 % จะไม่สามารถพูดคุย เข้าใจกันได้ดีกับชนชาวต่างชาติก็ตาม แต่ก็รู้สึกรักเขยคนนี้ (70 %) และผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่า บุตรสาวของตนมีชีวิตครอบครัวที่มีความสุข ไม่มีปัญหาใดๆ มีชีวิตที่สะดวกสบาย (82 %) การแต่งงานกับชาวต่างชาติทำให้บุตรสาวมีชีวิตที่ดีขึ้น การดำรงชีวิตในประเทศไทยนั้น มีความลำบากมากกว่าการดำรงชีวิตในประเทศ (69 %) ผู้ตอบแบบสอบถามจึงเห็นด้วยที่จะสนับสนุนให้ญาติ พี่น้อง หรือคนรู้จัก ได้มีโอกาสไปแต่งงานกับชาวต่างชาติ เพราะว่า มีชีวิตที่ดีกว่าในประเทศไทย แต่ก็ยังมีถึง 18 % ที่ไม่ต้องให้ญาติ พี่น้องหรือคนรู้จักแต่งงานกับชาวต่างชาติ เพราะว่า จะต้องไปอยู่ไกลจากบ้าน จากพ่อแม่ ญาติและพี่น้อง รวมทั้ง ไม่สามารถพูดคุยเข้าใจกันได้ดี ผู้ตอบแบบสอบถามคิดถึงลูกสาวมาก อยากไปเยี่ยมเยียนแต่ไม่อยากจะอยู่ที่นั่น เพราะกลัวจะไม่สะดวกกับครอบครัว

ตารางที่ 10: ความรู้สึกของพ่อแม่ที่มีต่อชีวิตสมรสของบุตรสาว

ความรู้สึกของพ่อแม่	จำนวน	ร้อยละ
มีความสุข	83	54
ไม่มีความสุข	21	14
เหมือนเดิม ไม่เปลี่ยนแปลง	49	32
รวม	153	100

ตารางที่ 11: ความรู้สึกต่อชนต่างชาติ

ความรู้สึกต่อชนต่างชาติ	จำนวน	ร้อยละ
ชอบและรัก	107	70
เฉยๆ	46	30
รวม	153	100

ตารางที่ 12: ความรู้สึกต่อสภาพชีวิตปัจจุบัน

ความรู้สึกต่อสภาพชีวิตปัจจุบัน	จำนวน	ร้อยละ
มีความสุขพึงพอใจ	123	80
ไม่ค่อยพอใจ	30	20
รวม	153	100

ตารางที่ 13: ท่านมีเงินออมบ้างไหม ?

เงินออม	จำนวน	ร้อยละ
มี	43	28
ไม่มี	110	72
รวม	153	100

ของลูกสาว และตนก็มีอายุมาก ไม่มีคนเฝ้าบ้าน กลัวเครื่องปั้นและถ้วยจานแตกหัก จึงไม่ได้ไปเยี่ยมลูกสาวที่ต่างประเทศ มีแต่ลูกมา

เยี่ยมที่ประเทศไทยจึงได้มีโอกาสพูดคุย ถามถึงความเป็นอยู่ ทุกข์
สุขต่างๆ ผู้ตอบแบบสอบถามกล่าวว่า ตนมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี
ขึ้น มีความพึงพอใจกับชีวิตความเป็นอยู่ในปัจจุบัน (80 %) แต่
ส่วนมากก็ยังไม่มั่งคั่ง (72 %) เช่นเดิม

5. สรุปผลการศึกษา

ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุเฉลี่ย 60 ปี มีอาชีพเกษตรกร
มีบุตรสาวที่แต่งงานกับชาวต่างชาติ ที่จบการศึกษาระดับมัธยมต้น
ส่วนมากเคยสมรสมาก่อน ส่วนชายชาวต่างชาติมีอายุเฉลี่ย 45 ปี
เป็นชาวตะวันตกที่มาจากประเทศอังกฤษและเยอรมนี ทั้งสองพบ
กันที่พัทยา กรุงเทพฯ และภูเก็ต หลังจากแต่งงาน จะเดินทางไปอยู่ที่
ต่างประเทศและกลับมาเยี่ยมบ้านทุกปี ระหว่างที่อยู่ที่ต่างประเทศ
จะโทรมาคุยกับที่บ้านเป็นประจำและได้ส่งเงินมาให้ทางบ้านทุก 3
เดือน เป็นจำนวนเงินประมาณ 15,000 บาท บางครั้งก็จะส่งเงิน
จำนวนมากมาให้ทางบ้านด้วย ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่า บุตรสาวมี
ความสุขที่อยู่ที่ต่างประเทศและรักภรรยาชาวต่างชาติ ผู้ตอบ
แบบสอบถามกล่าวว่า ตนมีฐานะเศรษฐกิจที่ดีขึ้นและมีความ
พึงพอใจต่อความเป็นอยู่ในปัจจุบัน ถึงแม้ว่า จะไม่มั่งคั่งก็ตาม

6. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ คุณพ่อคุณแม่ที่กรุณาให้ข้อมูลสำหรับ
การศึกษานี้

7. เอกสารอ้างอิง

- [1] ดารารัตน์ เมตาริกานนท์. *การแต่งงานข้ามวัฒนธรรม
ไทยกับฝรั่งในประวัติศาสตร์สังคมสยาม*. ขอนแก่น:
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2549.
- [2] ศิริรัตน์ แอดสกุล. *การแต่งงานข้ามวัฒนธรรมของหญิง
ชนบทในเขตจังหวัดอุดรธานี*. 2548. ค้นเมื่อวันที่ 10
ตุลาคม 2552. <[http://www.polsci.chula.ac.th/
sumonthip/journalsirirat.doc](http://www.polsci.chula.ac.th/sumonthip/journalsirirat.doc)>
- [3] บัวพันธ์ พรหมพักพิง และคณะ. *การแต่งงานข้าม
วัฒนธรรมของผู้หญิงในชนบทอีสาน*. ขอนแก่น: คณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2548.
- [4] สมประสงค์ เสนารัตน์และ สุนันท์ สีพาย. *วิถีชีวิตของ
หญิงชนบทอีสานที่แต่งงานกับชาวต่างชาติ: ศึกษากรณี
อำเภอพิมาย*. มหาสารคาม: สาขาวิจัยและประเมินผล
การศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 2553
- [5] Piper Nicola and Mina Rocas. *Wife or Worker ?
Asian women and migration*. R. woman &
Littlefield Publisher, Inc. New York. 2003